

ΤΕΣ Μεταφοράς Τεχνολογίας και Διανοητικής Ιδιοκτησίας

Κατευθύνσεις για την εκπόνηση Κανονισμού Μεταφοράς Τεχνολογίας

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί προτάσεις του Τομεακού Επιστημονικού Συμβουλίου (ΤΕΣ) για τη Μεταφορά Τεχνολογίας και τη Διανοητική Ιδιοκτησία του ΕΣΕΤΕΚ με βάση διεθνώς βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται στο χώρο Μεταφοράς Τεχνολογίας. Οι προτάσεις αυτές ακολουθούν την πρόσφατη ψήφιση του Νόμου για τις εταιρίες τεχνοβλαστούς (Νόμος 4864/2021) και τις δύο προσκλήσεις του Υπουργείου Ανάπτυξης για τη Μεταφορά Τεχνολογίας: α) Άξονας Α: Πρόσκληση για την Ωρίμανση του Οικοσυστήματος Μεταφοράς Τεχνολογίας στην Ελλάδα (Κωδικός Πρόσκλησης: 142) και β) Άξονας Β: Χρηματοδότηση Λειτουργίας Δομών & Δράσεων Μεταφοράς Τεχνολογίας (Κωδικός Πρόσκλησης: 143).

Σύμφωνα με τις παραπάνω προσκλήσεις, που αφορούν στη χρηματοδότηση λειτουργίας των δομών και των δράσεων μεταφοράς τεχνολογίας σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα, όλοι οι δημόσιοι ερευνητικοί φορείς για να μπορέσουν να εκτελέσουν δράσεις μεταφοράς τεχνολογίας θα πρέπει να έχουν υιοθετήσει τις απαραίτητες πολιτικές που θα ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε φορέας διαχειρίζεται όλα τα σχετικά θέματα. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να περιγράφονται στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του φορέα είτε δημοσιευμένο σε ΦΕΚ είτε σε αυτόν που έχει εγκρίνει το ανώτατο όργανο διοίκησης του φορέα.

Κατ' ελάχιστο στον εσωτερικό κανονισμό του κάθε φορέα θα πρέπει να ορίζονται τα παρακάτω:

- α) Πολιτική Διανοητικής Ιδιοκτησίας
- β) Πολιτική Αξιοποίησης της Διανοητικής Ιδιοκτησίας και Ίδρυσης Τεχνοβλαστών
- γ) Πολιτική Σύγκρουσης Συμφερόντων (επιθυμητή όχι απαραίτητη)

Προκειμένου οι δημόσιοι ερευνητικοί φορείς να γνωρίζουν τις δυνατότητες που έχουν και να προχωρήσουν άμεσα στην αποτύπωση των πολιτικών τους, σε σύμπνοια με την πρόσκληση του υπουργείου, παρακάτω αναφέρονται συνοπτικά οι σχετικές δυνατότητες και προτείνεται ένα πλαίσιο κατευθύνσεων σύμφωνα με α) την ισχύουσα νομοθεσία, β) την καλή πρακτική λειτουργίας άλλων Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας στη χώρα και γ) τη διεθνή πρακτική.

A) Πολιτική για τη διαχείριση της διανοητικής ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με την πρόσκληση, ο Εσωτερικός Κανονισμός του Φορέα θα πρέπει να αναφέρεται και να καλύπτει όλα τα κατωτέρω θέματα.

1. Σε ποιον ανήκει η παραγόμενη διανοητική ιδιοκτησία (βιομηχανική και πνευματική ιδιοκτησία);

Το πρόβλημα στην απάντηση αυτή εστιάζεται κατά κύριο λόγο στην ιδιοκτησία/ διαχείριση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η οποία είναι αυτή που κατά κύριο λόγο οδηγεί σε αξιοποίηση. Η βιομηχανική ιδιοκτησία περιλαμβάνει τις εφευρέσεις, που είναι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (πατέντες), τα πιστοποιητικά υποδείγματος χρησιμότητας (ΠΥΧ), τα εμπορικά σήματα, τις ονομασίες προέλευσης, τους γεωγραφικούς προσδιορισμούς, τις φυτικές

ποικιλίες, και τα βιομηχανικά σχέδια (ΒΣ) τα οποία ανήκουν μεν στη βιομηχανική ιδιοκτησία αλλά δεν εντάσσονται στις εφευρέσεις. Όσον αφορά στην πνευματική ιδιοκτησία είναι λιγότερα τα θέματα που μπορεί να προκύψουν. Η πνευματική ιδιοκτησία περιλαμβάνει τα έργα λόγου, τέχνης, πολιτιστικά έργα και το λογισμικό, στο οποίο οι φορείς θα πρέπει επίσης να δώσουν βαρύτητα κατά τη σύνταξη των Κανονισμών τους επειδή επίσης μπορεί να προκύψουν ευκαιρίες αξιοποίησης.

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους δημόσιους ερευνητικούς φορείς της χώρας (2020), ανέδειξε ότι υπάρχει μεγάλη σύγχυση αναφορικά με το σε ποιον ανήκει η βιομηχανική ιδιοκτησία, γεγονός που προκύπτει κυρίως από τη διαφορετική ερμηνεία του νόμου (Ν. 1733/87) (αναλυτικά στο Παράρτημα που επισυνάπτεται). Η αποσαφήνιση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, έτσι ώστε να είναι ξεκάθαρο το «ιδιοκτησιακό καθεστώς» της ανάμεσα στους φορείς και τους εφευρέτες/ ερευνητές είναι μονόδρομος. Επειδή όμως τυχόν αλλαγές στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο απαιτούν χρόνο και οι ερευνητικοί φορείς της χώρας καλούνται άμεσα να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν δράσεις μεταφοράς τεχνολογίας, θα πρέπει να ρυθμίσουν επίσης άμεσα τα θέματα αυτά στους Κανονισμούς τους.

Στο πλαίσιο αυτό οι φορείς θα μπορούσαν να βοηθηθούν αντλώντας τεχνολογία από άλλες χώρες της Ευρώπης με μεγαλύτερη ωριμότητα στη μεταφορά τεχνολογίας και να υιοθετήσουν μέσω των Κανονισμών τους την κρατούσα πρακτική στην ΕΕ, όπου η ιδιοκτησία των δικαιωμάτων αυτών ανήκει εκ του νόμου στους φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν τα έξοδα και τις διαδικασίες για την προστασία των δικαιωμάτων.

Θα μπορούσαν λοιπόν αντίστοιχα και οι ερευνητικοί φορείς της χώρας μας να ορίσουν στους κανονισμούς τους, ανεξάρτητα εάν μία εφεύρεση είναι υπηρεσιακή ή εξαρτημένη, ο φορέας να είναι αυτός που αναλαμβάνει τα έξοδα και τις διαδικασίες για την κατοχύρωση και διαχείριση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ο ερευνητής/ εφευρέτης να διατηρεί φυσικά το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού, το οποίο είναι αναφαίρετο, να μεταβιβάζει όμως το οικονομικό του δικαίωμα, βάσει σύμβασης μεταβίβασης και κατανομής δικαιωμάτων στο ίδρυμα. Κατά τη σύναψη της συμφωνίας μπορεί ο φορέας, εφόσον το έχει προβλέψει στον Κανονισμό του, να τηρεί ακόμη και τα ποσοστά της εξαρτημένης εφεύρεσης (60% στον εφευρέτη/τες και 40% στο ίδρυμα).

Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, αιτών για την κατοχύρωση του δικαιώματος είναι ο φορέας που αναλαμβάνει το κόστος και τις διαδικασίες. Στη συνέχεια, εφόσον υπάρξει αξιοποίηση, αμείβεται ο ερευνητής/ εφευρέτης στο ποσοστό του (π.χ. 60%), αφού πρώτα αφαιρεθούν τα έξοδα της κατοχύρωσης που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή από τον φορέα. Η πρακτική αυτή έχει ένα επιπλέον πολύ σημαντικό πλεονέκτημα. Οι ενδιαφερόμενοι προς αξιοποίηση επενδυτές (venture capital, funds, επιχειρηματικοί άγγελοι, τράπεζες, επιχειρήσεις κλπ.) δεν επιθυμούν να διαπραγματεύονται την αξιοποίηση ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας με πολλούς ταυτόχρονα παρά με ένα νομικό πρόσωπο, στην προκειμένη περίπτωση το πανεπιστήμιο ή το ερευνητικό κέντρο, που εκπροσωπεί και εκφράζει όλους ενιαία. Τέλος, σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, στις διαπραγματεύσεις για την αξιοποίηση τις οποίες θα κάνει το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή του πανεπιστημίου ή ερευνητικού κέντρου, μπορεί να συμμετέχει και ο ερευνητής/ εφευρέτης, εφόσον το ίδρυμα το επιθυμεί και το προβλέπει στην πολιτική του.

Όσον αφορά στα θέματα της πνευματικής ιδιοκτησίας οι ερευνητικοί φορείς θα μπορούσαν να ακολουθήσουν την ισχύουσα νομοθεσία. Θα πρέπει να αναφερθεί όμως ότι το λογισμικό προστατεύεται κατά κύριο λόγο σύμφωνα με το Ν. 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας και μόνο κατ' εξαίρεση, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις της εφεύρεσης (άρθρ. 5, Ν.1733/1987), μπορεί να κατοχυρωθεί με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

2) Πότε και πώς καταγράφεται η διανοητική ιδιοκτησία στον φορέα

α) Πότε καταγράφεται;

Ο Εσωτερικός Κανονισμός του Φορέα θα πρέπει να αναφέρεται στις διαδικασίες του χρόνου καταγραφής της διανοητικής ιδιοκτησίας στον φορέα. Ενδεικτικά αναφέρονται περιπτώσεις που θα μπορούσαν να καλυφθούν:

α) Με τη δημιουργία του δικαιώματος της διανοητικής ιδιοκτησίας ο δημιουργός/ ερευνητής θα πρέπει να απευθύνεται στο αρμόδιο Γραφείο του ερευνητικού φορέα (π.χ. το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας), το οποίο θα πρέπει να είναι σε θέση να τον κατευθύνει, για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί και τη διαδικασία που πρέπει ακολουθηθεί από τον δημιουργό/ ερευνητή σε συνεργασία με το ίδρυμα.

β) Με την ολοκλήρωση ενός ερευνητικού έργου ο επιστημονικός υπεύθυνος του έργου να μπορεί να καταθέσει σχετική φόρμα γνωστοποίησης στο αρμόδιο γραφείο του ερευνητικού φορέα (π.χ. στη ΜΟΔΥ του ΕΛΚΕ ενός πανεπιστημίου). Το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας θα πρέπει να μπορεί να λάβει γνώση αυτής της γνωστοποίησης.

γ) Το αρμόδιο Γραφείο του φορέα (π.χ. το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας) έχοντας δημιουργήσει κατάλληλες φόρμες να μπορεί να επικοινωνεί σε τακτά χρονικά διαστήματα με τους ερευνητές του ιδρύματος απευθύνοντας πρόσκληση καταγραφής των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων προς αξιοποίηση.

β) Πώς καταγράφεται;

Ο Εσωτερικός Κανονισμός του Φορέα θα πρέπει να αναφέρεται στις διαδικασίες του τρόπου καταγραφής της διανοητικής ιδιοκτησίας στον φορέα. Ενδεικτικά αναφέρονται τρόποι που θα μπορούσαν να προδιαγραφούν στον Εσωτερικό Κανονισμό:

- Με ευθύνη του ερευνητή ή του εκπροσώπου των δημιουργών/ ερευνητών και την υποστήριξη του αρμόδιου Γραφείου του φορέα μπορεί να κατατίθεται αίτηση γνωστοποίησης/ προστασίας προς το αρμόδιο όργανο του φορέα (π.χ. ΕΛΚΕ).
- Ορισμός επιτροπής (με ρητή αναφορά από το ποιους απαρτίζεται) ή μονάδας ή γραφείου που θα έχει τον εισηγητικό ρόλο προς το αρμόδιο όργανο το οποίο θα κληθεί να αποφασίζει.
- Ορισμός των χρονικών διαστημάτων μέσα στα οποία η επιτροπή ή η μονάδα ή το γραφείο ή το όργανο θα πρέπει να απαντά.
- Δέσμευση των εμπλεκόμενων με συμβάσεις εχεμύθειας.
- Πρόβλεψη για αίτηση εξαίρεσης μέλους επιτροπών κλπ.
- Πρόβλεψη για διαδικασία που ακολουθεί ο φορέας σε περίπτωση που επιθυμεί να αναλάβει την προστασία και αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας.
- Πρόβλεψη της διαδικασίας σε περίπτωση που ο φορέας δεν επιθυμεί να ασχοληθεί με την προστασία και αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας.

3) Πώς και πότε αμείβεται ο εφευρέτης

Ο εφευρέτης μπορεί να αμείβεται στο ποσοστό που του αναλογεί σύμφωνα με το τι θα ορίσει ο κάθε φορέας στον Κανονισμό του αναφορικά με τις εφευρέσεις εάν είναι υπηρεσιακές ή εξαρτημένες ή εάν θα εξομοιώσει τις υπηρεσιακές με τις εξαρτημένες εφαρμόζοντας στην πράξη ενιαία πολιτική (π.χ. 60-40).

Εφόσον το κόστος της κατάθεσης και διαχείρισης των δικαιωμάτων αναλάβει ο φορέας, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο να αμειφθεί ο εφευρέτης/ ερευνητής μόνον εφόσον υπάρξει αξιοποίηση και αφού πρώτα αφαιρεθούν όλα τα έξοδα που έχει καταβάλει ο φορέας για την κατοχύρωση.

4) Ποιος αποφασίζει αν ο φορέας θα καταθέσει αίτηση για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (πατέντα) και γενικότερα, αν θα πραγματοποιηθούν δραστηριότητες για την οικονομική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων;

Πρέπει να αποφασίζει το αρμόδιο όργανο του φορέα (π.χ. ΕΛΚΕ, Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης) μετά από σχετική εισήγηση επιτροπής, μονάδας ή γραφείου που θα ορίζεται στον Κανονισμό. Το εισηγητικό όργανο είναι καλό να μπορεί κατά περίπτωση να συνεπικουρείται και από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.

5) Τι γίνεται με την ιδιοκτησία της εφεύρεσης αν ο φορέας αποφασίσει να μην καταθέσει αίτηση;

Στην περίπτωση αυτή η εφεύρεση μπορεί να θεωρηθεί από τον φορέα ελεύθερη εφεύρεση και ο εφευρέτης/ ερευνητής, αφού προηγηθούν οι απαραίτητες μεταβιβάσεις από το ίδρυμα, μπορεί να προχωρήσει μόνος με την κατοχύρωση αναλαμβάνοντας και τα αντίστοιχα κόστη. Ο ΕΚ θα μπορούσε να αναφέρεται και σε κάποιο χρονικό όριο από το αίτημα του εφευρέτη/ ερευνητή μέχρι το οποίο ο φορέας θα πρέπει να αποφασίσει αν θα καταθέσει αίτηση. Το χρονικό αυτό όριο δεν μπορεί να ξεπερνά εκ του νόμου τους 4 μήνες από την ημερομηνία κατάθεσης σχετικού αιτήματος του εφευρέτη/ ερευνητή προς τον φορέα (Νόμος 4864/2021).

6) Πώς χρηματοδοτούνται τα έξοδα κτήσης και διαχείρισης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και άλλων τίτλων διανοητικής ιδιοκτησίας;

Εάν ακολουθηθεί η πρακτική που αναφέρθηκε ανωτέρω υπό (1) και αιτών είναι το ίδρυμα, αυτό είναι που θα αναλάβει αντίστοιχα και τα έξοδα κατοχύρωσης. Με αυτή την πρακτική οι ερευνητές θα ενθαρρυνθούν να προχωρήσουν στην κατοχύρωση και αξιοποίησης της έρευνας που παράγουν στο ίδρυμα.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί από τα ιδρύματα, έτσι ώστε για τη συνέχιση της χρηματοδότησης μιας ευρεσιτεχνίας θα πρέπει να θέτουν αυστηρούς κανόνες αξιολόγησης ειδικά μετά την πρώτη τριετία, τότε που αρχίζουν να προκύπτουν τα μεγάλα κόστη ειδικά για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Επιπλέον αξιολόγηση μπορεί να γίνεται και σε ετήσια βάση.

7) Τι γίνεται με την ιδιοκτησία της εφεύρεσης, αν ο φορέας αποφασίσει να σταματήσει τη διαδικασία κατοχύρωσης της εφεύρεσης;

Στην περίπτωση αυτή ο φορέας θα πρέπει να ενημερώσει εγκαίρως (π.χ. τουλάχιστον τέσσερις (4) μήνες προ της εκπνοής μιας καταληκτικής ημερομηνίας) τον εφευρέτη/ ερευνητή και εάν το επιθυμεί να αναλάβει ο ίδιος τη συνέχιση της διαδικασίας, καθώς και σχετικά τα έξοδα, αφού βέβαια συναφθούν οι σχετικές συμφωνίες.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η πρόσκληση σχετικά με την παρούσα πολιτική αναφέρει «*Ενδεικτικά σημειώνεται ότι για να μπορεί ένας Φορέας να λάβει δημόσια χρηματοδότηση για την κάλυψη του συνόλου των εξόδων προστασίας της Διανοητικής Ιδιοκτησίας θα πρέπει αυτή να του ανήκει 100%. Είτε πρωτογενώς είτε λόγω μεταβίβασης των δικαιωμάτων σε*

αυτόν. Διαφορετικά θα μπορεί να καλύψει μόνο τα έξοδα που αφορούν στο ποσοστό που του ανήκει».

B) Πολιτική για την αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας και της ίδρυσης τεχνοβλαστών

Σύμφωνα με την πρόσκληση, ο Εσωτερικός Κανονισμός του Φορέα θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον έξι από τα οκτώ θέματα που αναφέρονται παρακάτω. Θα ήταν καλό όμως τα ιδρύματα να προσπαθήσουν να ρυθμίσουν εξ αρχής και τα οκτώ θέματα διότι θα τους διευκολύνουν στις αποφάσεις που θα πάρουν και στις διαδικασίες που θα κληθούν να ακολουθήσουν για την αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας που παράγεται από τους ερευνητές τους.

1) Ποιος διαπραγματεύεται τις συμφωνίες εμπορικής αξιοποίησης της διανοητικής ιδιοκτησίας

Οι διαπραγματεύσεις για τις συμφωνίες εμπορικής αξιοποίησης της διανοητικής ιδιοκτησίας μπορούν να γίνουν από επιτροπή/ ομάδα τα μέλη της οποίας θα πρέπει να ορίζονται ρητά στον Κανονισμό του φορέα. Επειδή κατά κύριο λόγο τα δικαιώματα αυτά προκύπτουν από την έρευνα που διεξάγεται στο ίδρυμα, συστήνεται στην επιτροπή/ ομάδα αυτή να συμμετέχει ενδεικτικά:

- Εκπρόσωπος/ποι του αρμοδίου οργάνου του φορέα που έχει τη διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων ή ασχολείται με την αξιοποίηση των πόρων του φορέα (π.χ. στα πανεπιστήμια εκπρόσωπος του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας ή/και της Εταιρείας Αξιοποίησης και Διαχείρισης του πανεπιστημίου)
- Εκπρόσωπος του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας
- Εκπρόσωπος των ερευνητών, εκτός εάν υπάρχει θέμα σύγκρουσης συμφερόντων,
- Η συνδρομή ενός νομικού εκπροσώπου του οργανισμού στη διαπραγματευτική ομάδα επίσης μπορεί να βοηθήσει τόσο στην ουσιαστική όσο και στην ταχύτερη επίλυση θεμάτων που μπορούν να προκύψουν κατά τις διαπραγματεύσεις
- Τέλος, εξωτερικός εμπειρογνώμονας ο οποίος φυσικά θα δεσμεύεται με σύμβαση εχεμύθειας με τον οργανισμό, όπως και όλοι οι εμπλεκόμενοι στις διαπραγματεύσεις.

2) Ποια διαδικασία ακολουθείται για να οριστεί το τίμημα της συναλλαγής;

Η επιτροπή/ ομάδα της προηγούμενης παραγράφου με την υποστήριξη του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας, εκπροσώπου της οικονομικής υπηρεσίας του οργανισμού καθώς και με τη δυνατότητα υποστήριξης από τρίτους εξειδικευμένους συμβούλους, ειδικούς σε θέματα εμπορικής αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων, θα μπορούσαν να είναι αυτοί που θα προτείνουν στο αρμόδιο όργανο του οργανισμού (π.χ. ΕΛΚΕ) το πλαίσιο της συμφωνίας στο οποίο θα περιλαμβάνεται και το σχετικό τίμημα.

3) Πότε μια εταιρεία μπορεί να θεωρηθεί τεχνοβλαστός και ποιος αποφασίζει αν μία εταιρεία θα θεωρηθεί τεχνοβλαστός;

Σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο για τους τεχνοβλαστούς (Νόμος 4864/2021), μία εταιρεία μπορεί να θεωρηθεί Τεχνοβλαστός εφόσον αξιοποιεί έρευνα ή και διανοητική ιδιοκτησία που έχει παραχθεί με μέσα ή/και από ανθρώπους του ιδρύματος, έχει ακολουθήσει κατά τη διαδικασία ίδρυσής της την πολιτική του φορέα και έχει συνάψει σχετική σύμβαση

μεταφοράς τεχνολογίας με το αυτό ή το τελευταίο συμμετέχει ως εταίρος στο μετοχικό σχήμα του τεχνοβλαστού.

4) Πόσο καιρό μετά την ίδρυσή της μπορεί μια εταιρεία να θεωρείται τεχνοβλαστός;

Εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στη Σύμβαση Μεταφοράς Τεχνολογίας με την οποία παραχωρείται η τεχνογνωσία στον υπό σύσταση Τεχνοβλαστό, η διάρκεια του Τεχνοβλαστού μπορεί να είναι δέκα έτη. Επιπλέον, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμοδίου οργάνου, κατόπιν τεκμηριωμένης αίτησης του τεχνοβλαστού, η διάρκεια αυτή θα μπορούσε να παραταθεί. Τέλος, συνίσταται σε περίπτωση εξαγοράς του τεχνοβλαστού από τρίτο να χάνεται η ιδιότητα του τεχνοβλαστού.

5) Τι παρέχει ο φορέας στον τεχνοβλαστό; (παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, πρόσβαση σε προσωπικό και υποδομές, χρηματοδότηση κ.ά.)

Μία επιχείρηση τεχνοβλαστός μπορεί να ιδρυθεί μόνο ως κεφαλαιουχική εταιρεία (ΑΕ, ΕΠΕ ή ΙΚΕ). Υπάρχουν οι εξής δυνατότητες ίδρυσης τεχνοβλαστού σε ένα δημόσιο ερευνητικό ίδρυμα:

α) με συμμετοχή του στο μετοχικό σχήμα του τεχνοβλαστού και παραχώρηση της σχετικής διανοητικής ιδιοκτησίας ή

β) με παραχώρηση διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω σύμβασης μεταφοράς τεχνολογίας.

Στην α' περίπτωση το ίδρυμα συμμετέχει ως εταίρος στον τεχνοβλαστό παίρνοντας μετοχές, έναντι αντίστοιχου τιμήματος κατόπιν διαπραγμάτευσης και σύναψης συμφωνίας. Στο τίμημα συνυπολογίζεται η αξία της ΔΙ την οποία συνεισφέρει το ίδρυμα. Παράλληλα δεν αποκλείεται το ίδρυμα να λαμβάνει δικαιώματα εκμετάλλευσης (licensing fees), επιπλέον της συμμετοχής του στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας.

Στην β' περίπτωση συνάπτεται σχετική σύμβαση μεταξύ του ιδρύματος και του τεχνοβλαστού και ο τεχνοβλαστός αποδίδει στο ίδρυμα δικαιώματα εκμετάλλευσης (licensing fees ή royalties, όπως συχνά ονομάζονται).

Επιπλέον, το ίδρυμα μπορεί να παρέχει στον τεχνοβλαστό, μέσω του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας, ενημέρωση και συμβουλευτική υποστήριξη αναφορικά με τις διαδικασίες ή/και την επιχειρηματική ωρίμανση για την έναρξη της λειτουργίας του. Ενώ με ειδική ξεχωριστή συμφωνία, από αυτή της παραχώρησης της διανοητικής ιδιοκτησίας, το ίδρυμα, εφόσον το επιθυμεί, δύναται να παρέχει πόρους στον τεχνοβλαστό, όπως χρήση εγκαταστάσεων, εργαστηρίων και εξοπλισμού έναντι οικονομικού ανταλλάγματος. Το αντάλλαγμα αυτό μπορεί να είναι είτε κατ' αποκοπή ποσό είτε επαύξηση των δικαιωμάτων βάσει κύκλου εργασιών, πάντα όμως με ξεχωριστή της αρχικής συμφωνίας για την παραχώρηση των άυλων δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας.

6) Τι αντάλλαγμα παίρνει ο φορέας από τον τεχνοβλαστό για όσα συνεισφέρει στην ίδρυσή του (π.χ. μετοχές, ποσοστά επί των πωλήσεων)

α) Στην περίπτωση που το ίδρυμα συμμετέχει ως μέτοχος στον τεχνοβλαστό μπορεί να έχει δικαίωμα στα κέρδη, στο ποσοστό που του αναλογεί ως μετόχου, και φυσικά να λάβει το ποσό που αντιστοιχεί στη συμμετοχή του (equity) σε περίπτωση πώλησης της εταιρείας. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή δεν αποκλείεται το ίδρυμα να εισπράττει και δικαιώματα εκμετάλλευσης για την παρεχόμενη τεχνογνωσία.

β) Στην περίπτωση της σύστασης του τεχνοβλαστού με σύμβαση μεταφοράς τεχνολογίας το ίδρυμα εισπράττει δικαιώματα εκμετάλλευσης από τον τεχνοβλαστό. Προτείνεται τα δικαιώματα αυτά να υπολογίζονται επί του κύκλου εργασιών-έσοδα του τεχνοβλαστού που

σχετίζονται με την αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας (ενδεικτικά ποσοστά 1%-10%) και όχι επί των καθαρών κερδών του. Διαφορετικά το ίδρυμα κινδυνεύει να μη λάβει ποτέ το αντίτιμο για την παρεχόμενη διανοητική ιδιοκτησία, εξαιτίας επιχειρηματικών πρακτικών π.χ. της επανεπένδυσης των κερδών του τεχνοβλαστού. Είναι συνήθης πρακτική να υπάρχει μία περίοδος "χάριτος" στην καταβολή των δικαιωμάτων κατά τα 2 πρώτα έτη λειτουργίας του Τεχνοβλαστού.

7) Πώς χρηματοδοτούνται τα έξοδα που σχετίζονται με την ίδρυση ενός Τεχνοβλαστού;

Τα έξοδα για την ίδρυση χρηματοδοτεί η εταιρεία τεχνοβλαστός με ίδια μέσα.

8) Ποιος παρακολουθεί τη λειτουργία του τεχνοβλαστού και διαχειρίζεται τις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν σχετικά με αυτόν;

Η διαχείριση των αποφάσεων (μεταξύ του Οργανισμού και του Τεχνοβλαστού) και η παρακολούθηση της λειτουργίας του τεχνοβλαστού μπορεί να γίνεται από το αρμόδιο όργανο του φορέα το οποίο μπορεί να είναι είτε ο ΕΛΚΕ είτε η Εταιρεία Διαχείρισης και Αξιοποίησης του οργανισμού ή όποιο άλλο όργανο του φορέα ορίζεται στον Κανονισμό. Στην παρακολούθηση αυτή θα μπορούσε να συνδράμει το Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας του φορέα καθώς και η οικονομική του υπηρεσία.

Γ) Πολιτική για τις συγκρούσεις συμφερόντων

Σύμφωνα με την πρόσκληση, αν και ένας ερευνητικός οργανισμός πρέπει να επιλύσει θέματα Σύγκρουσης Συμφερόντων και εκτός Μεταφοράς Τεχνολογίας, αυτές οι δραστηριότητες, επειδή ακριβώς έχουν χαρακτήρα οικονομικής δραστηριότητας, παρέχουν περισσότερες ευκαιρίες για την αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολιτική αυτή λόγω των ιδιοτεροτήτων της, είναι ίσως η δυσκολότερη να αποτυπωθεί από τα ιδρύματα. Για το λόγο αυτό στην πρόσκληση αναφέρεται ως επιθυμητή και όχι ως υποχρεωτική και δεν αποτελεί κριτήριο αποκλεισμού της πρότασης η μη πρόβλεψή της στον Εσωτερικό Κανονισμό του Φορέα. Η εκπόνησή της όμως μπορεί να βοηθήσει στην προστασία της φήμης του ιδρύματος, των ερευνητών του, καθώς και στον περιορισμό άλλων ευθυνών που ενδέχεται να προκύψουν.

Λόγω των ιδιοτεροτήτων της πολιτικής, σημασία έχει να οριστεί το όργανο και οι διαδικασίες οι οποίες θα ακολουθούνται από το ίδρυμα για την αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων και η απαρίθμηση ειδικών θεμάτων μπορεί να είναι μόνο ενδεικτική στον τρόπο που θα δύναται το όργανο αυτό να διαχειριστεί τις καταστάσεις αυτές.

Στόχος της πολιτικής αυτής θα πρέπει να είναι η ενημέρωση των ερευνητών του φορέα προκειμένου να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να αναφέρουν και να διαχειρίζονται, σε συνεργασία με το ίδρυμα, καταστάσεις σύγκρουσης συμφερόντων και σε καμία περίπτωση η εφαρμογή της να αποσκοπεί στην αμφισβήτηση της ακεραιότητας των ερευνητών του ιδρύματος.

Το αρμόδιο όργανο του φορέα που θα διαχειρίζεται τις καταστάσεις αυτές μπορεί να είναι μία επιτροπή η οποία θα είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτικής

σύγκρουσης συμφερόντων, που θα καθοδηγεί τους εμπλεκόμενους σε περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων, θα κλιμακώνει τους κινδύνους και τα ζητήματα σύγκρουσης συμφερόντων και θα παρέχει συμβουλές και συστάσεις στους εμπλεκόμενους σε περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων.

Οι διαδικασίες που θα ακολουθούνται για την εφαρμογή της πολιτικής μπορεί να συνίστανται στα εξής:

Διαδικασία - Ενημέρωσης των ενδιαφερομένων σχετικά με τις ρυθμίσεις της πολιτικής

Διαδικασία - Αναφοράς προς τον φορέα καταστάσεων Σύγκρουσης Συμφερόντων

Διαδικασία – Που ακολουθείται από την επιτροπή σύγκρουσης συμφερόντων

Επιπλέον, στην πολιτική μπορούν ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά να αναφέρονται περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων, στις οποίες θα περιλαμβάνονται και αυτές οι ελάχιστες απαιτούμενες από την πρόσκληση για τη χρηματοδότηση των Δομών/Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας που αναφέρονται παρακάτω.

1) Σχέσεις ερευνητή/ εφευρέτη με τη λήψη αποφάσεων για προστασία διανοητικής ιδιοκτησίας

Το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή, εφόσον κριθεί αναγκαίο, θα μπορεί να αποκλείσει τον ερευνητή από τη συμμετοχή του σε αποφάσεις που αφορούν στην αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας.

2) Σχέσεις ερευνητή/ εφευρέτη με τον τεχνοβλαστό

Το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή, εφόσον κριθεί αναγκαίο, θα μπορεί να ζητήσει από τον ερευνητή να ορίσει το χρόνο που θα παρέχει τις υπηρεσίες του στον τεχνοβλαστό και σε περίπτωση που δεν είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του προς τα ερευνητικά του καθήκοντα και τις λοιπές υποχρεώσεις του προς τον οργανισμό να του ζητήσει να επιλέξει σε ποιες δραστηριότητες μπορεί να ανταπεξέλθει, ζητώντας του παράλληλα να ορίσει αντικαταστάτη ως προς τις ερευνητικές του υποχρεώσεις.

3) Σχέσεις ανάμεσα στο εργαστήριο/ ινστιτούτο που ανήκει ο ερευνητής/ εφευρέτης με τον τεχνοβλαστό

Το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή, εφόσον κριθεί αναγκαίο, θα μπορεί να ζητήσει να απέχει ο ερευνητής από τις διαπραγματεύσεις του οργανισμού με τον τεχνοβλαστό (π.χ. για την παραχώρηση της τεχνογνωσίας) ή/και να ζητήσει να απέχει ο ερευνητής από τις συμφωνίες του εργαστηρίου με τον τεχνοβλαστό.

4) Παροχή υπηρεσιών σε τρίτες εταιρείες με τις οποίες σχετίζεται ο ερευνητής του φορέα

Το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή, εφόσον κριθεί αναγκαίο, θα μπορεί να ζητήσει να απέχει προσωρινά ο ερευνητής από τη σύναψη συμφωνιών του εργαστηρίου με τρίτες εταιρείες.

5) Διαπραγμάτευση παραχώρησης ή μεταβίβασης δικαιωμάτων σε τρίτες εταιρείες, με τις οποίες σχετίζεται ο ερευνητής του φορέα

Το αρμόδιο όργανο/ επιτροπή, εφόσον κριθεί αναγκαίο, θα μπορεί να ζητήσει να απέχει ο ερευνητής από συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις ή συγκεκριμένες συμφωνίες παραχώρησης ή μεταβίβασης δικαιωμάτων του οργανισμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Άρθρο: Ποιος έχει την ευθύνη διαχείρισης της Διανοητικής Ιδιοκτησίας;

Η διαχείριση της διανοητικής ιδιοκτησίας αποτελεί κομβικό ζήτημα στην αξιοποίηση της έρευνας που διεξάγεται σήμερα στα ελληνικά δημόσια Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα προς όφελος της κοινωνίας και της οικονομίας. Ο όρος *διανοητική ιδιοκτησία* περιλαμβάνει τόσο τη βιομηχανική ιδιοκτησία (πατέντες, βιομηχανικά σχέδια, εμπορικά σήματα κλπ.) όσο και την πνευματική ιδιοκτησία (πρωτότυπο επιστημονικό έργο, εξειδικευμένη τεχνογνωσία κλπ.) και αποτελεί ουσιαστικά το προϊόν της έρευνας και επιστημονικής ανακάλυψης. Η διαχείρισή της σημαίνει αντιμετώπισή της ως προϊόν με οικονομική αξία το οποίο μπορεί να προστατευθεί και να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, είτε από εταιρείες τεχνολογικών ερευνητικών ιδρυμάτων, είτε από άλλες εταιρείες και οργανισμούς.

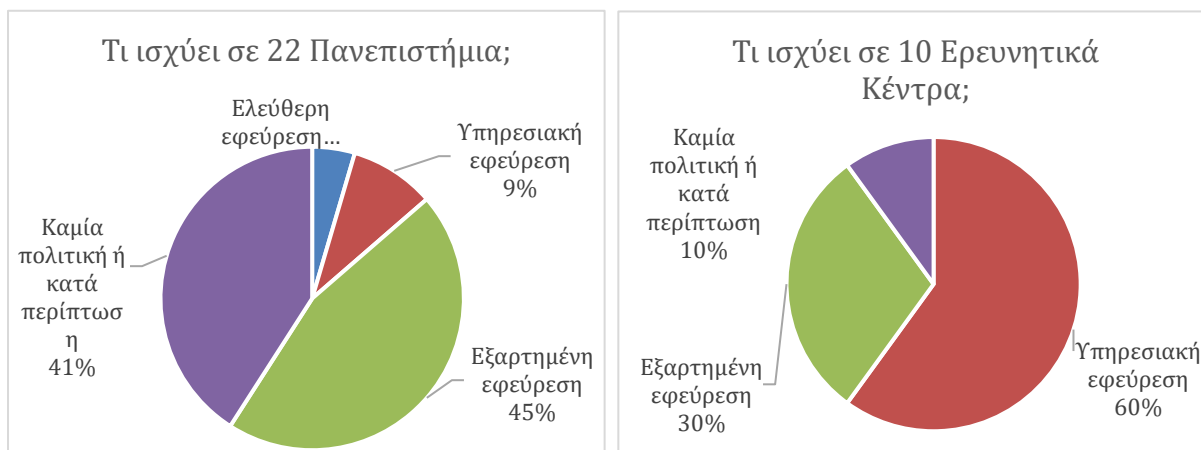
Με βάση τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, η σωστή διαχείριση της διανοητικής ιδιοκτησίας μπορεί να αποκομίσει πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη, τόσο για τον δημιουργό-εφευρέτη ερευνητή, όσο και για το ερευνητικό ίδρυμα και ανταποδοτικά για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Ποιος όμως έχει την ευθύνη αυτής της διαχείρισης; Στην Ελλάδα το πλαίσιο είναι συγκεχυμένο, γεγονός το οποίο αποτελεί τροχοπέδη στην βέλτιστη αξιοποίηση αυτών των οφελών.

Συγκεκριμένα, τα διάφορα ερευνητικά ιδρύματα αντιλαμβάνονται πολύ διαφορετικά τη θεμελιώδη ερώτηση η οποία σχετίζεται με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εφευρέσεων, ενώ οι ανά περίπτωση ασαφείς τοποθετήσεις τους, δίνουν χώρο σε διαφορετικές ερμηνείες και αντίστοιχα διαφορετικές πρακτικές, δυσχεραίνοντας τόσο την προστασία όσο και την εμπορική τους αξιοποίηση.

Συγκεκριμένα, στο Νόμο 1733/87 περί βιομηχανικής ιδιοκτησίας, στο άρθρο 6 που ρυθμίζει τις εφευρέσεις εργαζομένων και την κατανομή της ιδιοκτησίας μεταξύ εργαζόμενων και εργοδοτών σε σχέσεις ιδιωτικού δικαίου προβλέπονται τρεις περιπτώσεις εφεύρεσης: η Ελεύθερη, η Εξαρτημένη και η Υπηρεσιακή, ανάλογα με εάν η εφεύρεση εντάσσεται ή όχι στα εργασιακά καθήκοντα του εφευρέτη. Αντίστοιχα κατανέμεται και η ιδιοκτησία: στην Ελεύθερη η ιδιοκτησία ανήκει του εφευρέτη, στην Υπηρεσιακή του εργοδότη και στην Εξαρτημένη προβλέπεται συνιδιοκτησία με πλειοψηφικό ποσοστό 60% του εφευρέτη.

Στα ερευνητικά ιδρύματα, που είναι δημόσιοι οργανισμοί και που οι καθηγητές και ερευνητές θεωρούνται δημόσιοι λειτουργοί αρχικά υπήρχε ένα κενό ρύθμισης. Το 2001 με τη νομοθετική διάταξη της παρ. 2α του άρθρου 11 του ν. 2919/2001 ορίστηκε εφαρμογή του άρθρου 6 του Ν.1733/1987 και στα ερευνητικά ιδρύματα, χωρίς όμως να προσδιορίζεται εάν οι εφευρέσεις θεωρείται ότι εντάσσονται στα καθήκοντα των καθηγητών ή ερευνητών και άρα εάν είναι «ελεύθερες» ή «υπηρεσιακές» ή «εξαρτημένες».

Δυστυχώς, λόγω της ευρείας ερμηνείας της διάταξης αυτής από τα ερευνητικά ιδρύματα, καταλήξαμε σε ένα σύστημα πολλών ταχυτήτων και διαφορετικών πρακτικών ανά φορέα, όπως αποτυπώνεται στο Σχήμα 1, με βάση έρευνα που διεξήχθη από το Υπουργείο Ανάπτυξης για καταγραφή του οικοσυστήματος Μεταφοράς Τεχνολογίας στα ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα το καλοκαίρι του 2020.

Σχήμα 1. Τι ισχύει σε σχέση με τη διαχείριση της Διανοητικής Ιδιοκτησίας στα Ελληνικά Ερευνητικά Ιδρύματα (Έρευνα Υπουργείου Ανάπτυξης, καλοκαίρι 2020)

Από την παραπάνω πανοπρική πολιτικών και πρακτικών για τη διαχείριση της διανοητικής ιδιοκτησίας στα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας, γίνεται προφανές ότι οι Φορείς χρειάζονται καθοδήγηση ώστε να επαναπροσδιορίσουν τις πολιτικές τους, στοχεύοντας στη διευκόλυνση και ενίσχυση της προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας, και στην απρόσκοπτη νομή των δικαιωμάτων μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών.

Επιπλέον ασάφεια προέρχεται από το γεγονός ότι το άρθρο 6 του Νόμου 1733/1987 προβλέπει ότι σε περίπτωση εξαρτημένης εφεύρεσης η ιδιοκτησία ανήκει κατά 40% στον φορέα και κατά 60% στον εφευρέτη. Αυτό αποτελεί ελληνική πρωτοτυπία (ή εξαίρεση), καθώς σε όλες τις χώρες με ανεπτυγμένα οικοσυστήματα καινοτομίας τα αποτελέσματα της δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας ανήκουν είτε στον εφευρέτη, είτε στον φορέα. Πουθενά, εκτός από την Ελλάδα, δεν εφαρμόζεται η πολιτική της από κοινού ιδιοκτησίας. Στην Ευρώπη, μόνο η Σουηδία και η Ιταλία έχουν ορίσει ότι η διανοητική ιδιοκτησία που αναπτύσσεται στους ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς θα ανήκει στους εφευρέτες ενώ σε όλες τις υπόλοιπες χώρες η διανοητική ιδιοκτησία ανήκει στους φορείς.

Μπορεί κανείς να προτείνει να δοθεί και στην Ελλάδα η διαχείριση της κατάθεσης αιτήσεων διανοητικής ιδιοκτησίας και ο συντονισμός της αξιοποίησης τους στον οικείο φορέα. Αυτό το μέτρο όμως από μόνο του δεν είναι αρκετό, αλλά πρέπει να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλέγμα βέλτιστων πολιτικών και πρακτικών. Αν αναλύσει κανείς τη λειτουργία των επιτυχημένων ακαδημαϊκών/ερευνητικών φορέων του εξωτερικού θα παρατηρήσει ότι εφαρμόζουν μια σειρά από πολιτικές οι οποίες:

- εξ αρχής αναγνωρίζουν τον κεντρικό ρόλο του εφευρέτη στην όλη διαδικασία, διασφαλίζοντας την δίκαιη ανταμοιβή του, παράλληλα δίνοντας του κίνητρα (οικονομικά ή και άλλης φύσεως) για να παραμείνει ενεργός τόσο στη διαδικασία εμπορικής αξιοποίησης, όσο και στην ανάπτυξη νέων ερευνητικών δραστηριοτήτων που θα οδηγήσουν σε νέες εφευρέσεις και τεχνολογία
- αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία του ερευνητή να επιλέξει να ασχοληθεί συστηματικά με την εμπορική αξιοποίηση της έρευνάς του
- ρυθμίζουν με ξεκάθαρο τρόπο όλα τα στάδια διαχείρισης της διανοητικής ιδιοκτησίας τόσο ως προς το χρονικό πλαίσιο, όσο και ως προς τις αρμοδιότητες του κάθε εμπλεκόμενου (φορέας, γραφείο μεταφοράς τεχνολογίας, εφευρέτης(ες), κλπ.)
- φροντίζουν να μην υπάρξει κανένα κενό στη νομική και οικονομική κάλυψη της διαδικασίας και να εξαντληθεί κάθε δυνατότητα για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων

της έρευνας (π.χ. πρόβλεψη για μεταβίβαση των δικαιωμάτων στον εφευρέτη εφόσον ο φορέας αποφασίσει να μη συνεχίσει την κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας).

Η πρόσφατη ενεργοποίηση των ιδρυματικών Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας σε εθνικό επίπεδο, η εκπεφρασμένη προτεραιότητα για απτές δράσεις καινοτομίας στα προγράμματα του χρηματοδοτικού πλαισίου του Ορίζοντα Ευρώπης, και η αυξημένη κινητικότητα διασύνδεσης Έρευνας και Βιομηχανίας και ίδρυσης τεχνοβλαστών κατά τα τελευταία χρόνια στη χώρα, μπορούν να αποτελέσουν τον καταλύτη για να κινηθεί το οικοσύστημα των Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων προς τη σωστή κατεύθυνση για τη δίκαιη εκμετάλλευση και εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Η Ελλάδα μπορεί να διδαχθεί από τη βέλτιστη πρακτική των επιτυχημένων ευρωπαϊκών χωρών στο θέμα αυτό και έχει την ευκαιρία να θέσει ένα αποτελεσματικό και ευέλικτο πλαίσιο προστασίας και αξιοποίησης της διανοητικής ιδιοκτησίας και τεχνογνωσίας σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα.